

УДК 595.44(292.486:477.64-751.2)

DOI: 10.36016/KhESG-2024-32-1-2-3

© 2024 Н. Ю. ПОЛЧАНІНОВА, А. М. ІОСИПЧУК

РЕЗУЛЬТАТИ АРАНЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРИАЗОВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДНОМУ ПАРКУ ТА ЙОГО ОКОЛИЦЯХ (ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА)

Полчанінова, Н. Ю., Іосипчук, А. М. Результати аранеологічних досліджень у Приазовському національному природному парку та його околицях (Запорізька область, Україна). *Вісник Харківського ентомологічного товариства*. 2024. Т. XXXII, вип. 1–2. С. 30–36. DOI: 10.36016/KhESG-2024-32-1-2-3.

З території Приазовського національного природного парку відомо 109 видів павуків. У Запорізькій області зареєстровано 188 видів павуків, з яких 34 види — вперше наведено в цій статті. Це — найгірше вивчена регіональна аранеофауна Лівобережної України. Матеріал зібрано на шести ділянках парку переважно ґрунтовими пастками, тому в нашій колекції найкраще представлені родини Gnaphosidae та Lycosidae. Gnaphosidae вирізняється дуже високим видовим багатством (35,3 % зареєстрованих видів), частка Lycosidae є втричі меншою (11,8 %). Чисельність павуків на всіх ділянках у галофітних біотопах була вищою, ніж у типчаково-ковилових і піщаних степах. Видове багатство павуків досліджених ділянок становило від 50 видів у «Давидівці» до 21–23 — у «Новому» та «Сивашику». Розподіл багатьох видів територією парку є мозаїчним. *Gnaphosa cumensis* Ponomarev, 1981, *G. steppica* Ovtsharenko, Platnick et Song, 1992, *Micaria coarctata* (Lucas, 1846) і *Pardosa luctinosa* Simon, 1876 знайдені тільки на ділянці «Давидівка», *Agroeca cuprea* Menge, 1873 та *Ozyptila pullata* (Thorell, 1875) — на «Сивашику», *Arctosa cinerea* (Fabricius, 1777), *Mustelicosia dimidiata* (Thorell, 1875) і *Trochosa ruricola* (De Geer, 1778) — на Федотовій косі, а *Gnaphosa leporina* (L. Koch, 1866) і *Pseudomogrus vittatus* (Thorell, 1875) — на Федотовій і Степанівській косах. Установлено, що екологічна валентність *Zelotes prishutovae* Ponomarev et Tsvetkov, 2006 звужується від різних трав'яних біотопів у центрі ареалу до галофітних — на заході. Зміну біотопної переваги визначено також у *Leptopilos memorialis* (Spassky, 1940) і *Heriaeus horridus* Tystshenko, 1965.

1 рис., 2 табл., 10 назв.

Ключові слова: павуки, рідкісні види, біотопний розподіл, охоронювані природні території, Північне Приазов'я.

Polchaninova, N. Yu., Iosypchuk, A. M. Results of araneological studies in the Pryazovskyi National Nature Park and its vicinity (Zaporizhzhia Region, Ukraine). *The Kharkiv Entomological Society Gazette*. 2024. Vol. XXXII, iss. 1–2. P. 30–36. DOI: 10.36016/KhESG-2024-32-1-2-3.

In total, 109 species of spiders are known from the territory of Pryazovskyi National Nature Park. The araneofauna of Zaporizhzhia Region includes 188 species, 34 of them are recorded in this paper for the first time. This is the least studied regional araneofauna in Left-bank Ukraine. Most of the spiders were collected by pitfall traps, therefore, the families Gnaphosidae and Lycosidae were best represented. The Gnaphosidae was the most abundant, 35.3% of the total species found; the proportion of Lycosidae is three times less (11.8%). The number of spiders at all sites was higher in halophytic habitats compared to fescue-feather grass and sandy steppes. In the six studied segments of the park, the spider species richness varied from 50 species in Davydivka to 21–23 in Syvashyk and Nove. The distribution of many species in the park is mosaic. *Gnaphosa cumensis* Ponomarev, 1981, *G. steppica* Ovtsharenko, Platnick et Song, 1992, *Micaria coarctata* (Lucas, 1846), and *Pardosa luctinosa* Simon, 1876 were found only in the Davydivka segment; *Agroeca cuprea* Menge, 1873 and *Ozyptila pullata* (Thorell, 1875) — in Syvashyk; *Arctosa cinerea* (Fabricius, 1777), *Mustelicosia dimidiata* (Thorell, 1875), and *Trochosa ruricola* (De Geer, 1778) — on Fedotova Spit; *Gnaphosa leporina* (L. Koch, 1866) and *Pseudomogrus vittatus* (Thorell, 1875) — on Fedotova and Stepanivska spits. The ecological valence of *Zelotes prishutovae* Ponomarev et Tsvetkov, 2006 was narrowing from various grassland habitats in the center of its range to halophytic ones in the west. *Leptopilos memorialis* (Spassky, 1940) and *Heriaeus horridus* Tystshenko, 1965 also showed a change in habitat preference.

1 fig., 2 tabs, 10 refs.

Keywords: spiders, rare species, habitat distribution, conservation areas, northern coast of the Sea of Azov.

Вступ. Аранеофауна Запорізької області є найгірше вивченою в Лівобережній Україні. До наших досліджень тут було відомо 154 види павуків, при тому що у лівобережних частинах сусідніх Херсонської та Дніпропетровської областей зареєстровано 350 і 348 видів відповідно, а у Донецькій області — 527 видів (Polchaninova, Prokopenko, 2019; Polchaninova *et al.*, 2021). Розрізнені літературні відомості про павуків Запорізької області початку та кінця 20-го століття відображені у Каталозі павуків Лівобережної України (Polchaninova, Prokopenko, 2013) — 75 видів з 10 локалітетів, а найбільший внесок у вивчення аранеофауни регіону зробили автори публікації про павуків узбережжя Молочного лиману (Леготай та ін., 2012) — 72 види. Частина цієї території зараз входить до Приазовського національного природного парку. Ще 15 рідкісних видів з узбережжя лиману у межах парку наведено у пізнішій роботі (Polchaninova *et al.*, 2021).

Polchaninova N. Yu. V. N. Karazin Kharkiv National University, 4,

Svobody Sq., Kharkiv, 61022, UKRAINE; e-mail: n.polchaninova@karazin.ua; ORCID: 0000-0003-4605-8788

Iosypchuk A. M. V. N. Karazin Kharkiv National University, Kherson State University,

27, Universytetska St., Kherson, 73003, UKRAINE; e-mail: iosipchuk.nastya@ukr.net; ORCID: 0000-0002-8242-002X

Утім, павуки як багатий видами ряд членистоногих, численний майже в усіх біотопах суходолу і широко розповсюджений у світі, можуть слугувати біоіндикаторами під час оцінювання стану природних екосистем і їхніх змін під впливом різних чинників, у тому числі — менеджменту охоронюваних природних територій. Виходячи з цього, аранеологічні дослідження є доцільними в усіх об'єктах природно-заповідного фонду і на територіях, що пропонуються до заповідання. Першим кроком у цьому напрямку є інвентаризація фауни, з'ясування біотопного розповсюдження видів і виділення рідкісних видів, перспективних для біоіндикації.

У представленій роботі ми поставили за мету узагальнити відомості щодо павуків Приазовського НПП і проаналізувати розповсюдження та біотопну преферентність рідкісних видів.

Матеріали та методи. Приазовський НПП було створено у 2010 р. Територія парку знаходиться у Мелітопольському та Бердянському районах Запорізької області у приморській смузі Азовського моря і включає аквальні й наземні ландшафтно-біотопні комплекси. Територія загальною площею 78 126,92 га поділена на п'ять природоохоронних науково-дослідних відділень: Бердянське, Тубальське, Степанівське, Федотівське та Атманайське.

Полеві дослідження проведено нами у червні 2019 року у західній частині парку в шести локаціях у прибережній зоні Молочного та Утлюцького лиманів, а також на Федотовій і Степанівській косах (рис. 1, табл. 1). У подальшому для скорочення ми використовуємо такі назви ділянок: «Шелюги», «Давидівка», «Нове», «Сивашик», «Коси». Нами досліджено типові природні біотопи Північного Приазов'я, представлені у парку: типчакowo-ковилловий степ, піщаний степ з поодинокими чагарниками, піщано-черепашковий солонкуватий степ у прибережній зоні, солонкуваті луки, солончаки, слабо зарослі піщані пляжі на косах.

Таблиця 1. Точки збору павуків у Приазовському НПП
Table 1. Collecting localities of spiders in the Pryazovskyi NNP

Найближчий населений пункт	Географічне розташування ділянки	Географічні координати		Умовні позначки	Біотоп
		Північна широта	Східна довгота		
Шелюги	Молочний лиман, Шелюгівський під	46.592906	35.274622	ст1	типчакowo-ковилловий степ на схилі до лиману
		46.594110	35.276100	ст2	піщано-черепашковий степ
		46.593644	35.279514	сол	солончак
Давидівка	Верхів'я Утлюцького лиману, гирло р. Малий Утлюк	46.512001	35.181704	ст3	піщаний степ з поодинокими кущами маслинки
		46.511911	35.182227	лука	високотравна солонкувата лука
		46.515089	35.187836	сол	солончак
Нове	Верхів'я Утлюцького лиману, р. Атманай	46.440214	35.103161	пер	пасовище на перелозі
		46.437200	35.098917	сол	солончак
	Верхів'я Утлюцького лиману, затока Сивашик	46.413958	35.099611	ст1	типчакowo-ковилловий степ на схилі до лиману
Кирилівка	Федотова коса	46.440214	35.103161	сол	солончак
		46.271717	35.282550	ст2	піщано-черепашковий степ
		46.270139	35.282000	пл	прибережний пісок із розрідженою рослинністю (пляж)
	46.267306	35.277917	сол	солончак	
	Степанівська коса	46.437186	35.446174	лука	низькотравна солонкувата лука
46.436678		35.446032	пл	прибережний пісок з розрідженою рослинністю (пляж)	

Матеріал зібрано за стандартними методиками (косіння ентомологічним сачком, ґрунтові пастки, ручне збирання) у червні 2019 року. Пастки були виставлені в лінію по вісім штук на відстані 10 м одна від одної. У кожному дослідженому біотопі така лінія стояла протягом 14–20 діб. Діаметр пастки становив 6,5 см, як консервант було використано 4 %-й формалін. Усього зібрано 617 екз. статевозрілих павуків. Таксономічний список наданий за World Spider Catalog (2024), дані представлені у таблиці із зазначенням кількості екземплярів і біотопного розподілу на кожній обстеженій ділянці (табл. 2). Види, нові для Запорізької області, позначені «*». Відомості про географічне розповсюдження видів базуються на Nentwig *et al.*, 2024 і World Spider Catalog, 2024.

Сучасні зміни у систематиці павуків і нові відомості про їхнє розповсюдження вимагають періодичного перегляду списків видів будь-яких територій. Ми проаналізували наявний список видів павуків з узбережжя Молочного лиману (Леготай та ін., 2012) для виявлення видів, що потребують підтвердження.

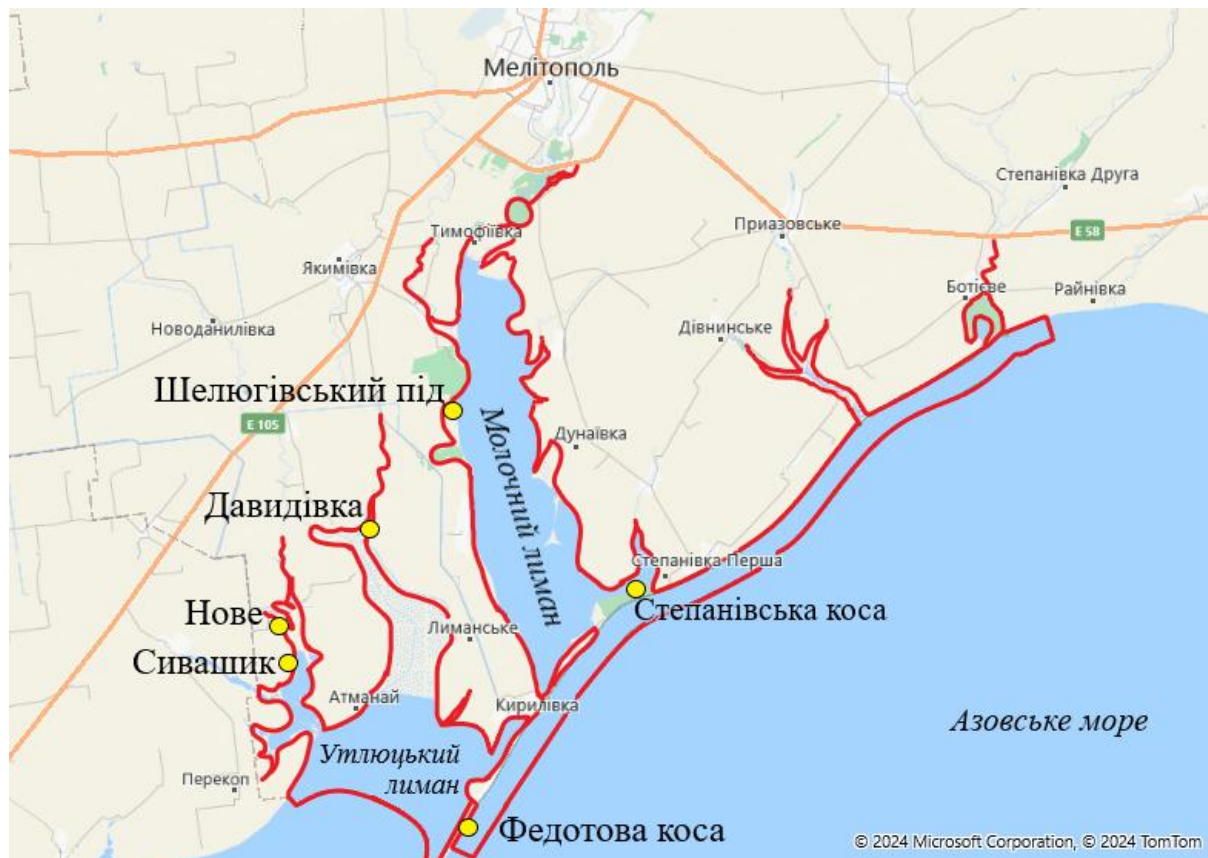

Рис. 1. Місця обстеження на мапі Приазовського НПП (створено програмою «Карти 11.2403.4.0» з примітками авторів).

Fig. 1. Study sites on the map of the Pryazovskyi NNP (created by Maps 11.2403.4.0 with the authors' notes).

Таблиця 2. Видовий склад, чисельність і біотопний розподіл павуків у Приазовському НПП (7–30.06.2019)

Table 2. Species composition, individual abundance, and habitat distribution of spiders in the Pryazovskyi NNP (7–30.06.2019)

Види	Ділянки і біотопи													
	Шелюги			Давидівка			Нове		Сивашик		Приморські коси			
	ст1	ст2	сол	ст3	лука	сол	пер	сол	ст1	сол	ст2	лука	сол	пл
Agelenidae														
<i>Tegenaria lapicidinarum</i> Spassky, 1934				2	2		2	3		1				
Araneidae														
<i>Larinioides suspicax</i> (O. Pickard-Cambridge, 1876)		1		1	1									
<i>Mangora acalypha</i> (Walckenaer, 1802)	1			1	1				1					
<i>Neoscona adianta</i> (Walckenaer, 1802)	1			1					1					
Dictynidae														
<i>Devade tenella</i> (Tystshenko, 1965)			5			6								
Dysderidae														
<i>Dysdera ukrainensis</i> Charitonov, 1956											1			
<i>Harpactea azowensis</i> Charitonov, 1956					2									
Gnaphosidae														
<i>Aphantaulax trifasciata</i> (O. Pickard-Cambridge, 1872)	1			1										
* <i>Berlandina cinerea</i> (Menge, 1872)		9		3	3									
* <i>Civizelotes caucasius</i> (L. Koch, 1866)		9		6	3		2	4			3			2
<i>Drassodes lapidosus</i> (Walckenaer, 1802)		1		1				4	1	2	2		3	
* <i>D. pubescens</i> (Thorell, 1856)					2									
<i>Drassyllus crimeaensis</i> Kovblyuk, 2003	1			1						2				

Продовження табл. 2

Види	Ділянки і біотопи													
	Шелюги			Давидівка			Нове		Сивашик		Приморські коси			
	ст1	ст2	сол	ст3	лука	сол	пер	сол	ст1	сол	ст2	лука	сол	пл
<i>*Gnaphosa cumensis</i> Ponomarev, 1981						5								
<i>G. leporina</i> (L. Koch, 1866)											2	9	14	
<i>G. saurica</i> Ovtsharenko, Platnick et Song, 1992			5			1							8	
<i>*G. steppica</i> Ovtsharenko, Platnick et Song, 1992				12										
<i>G. taurica</i> Thorell, 1875	4	2												
<i>G. ukrainica</i> Ovtsharenko, Platnick et Song, 1992			35			43								
<i>*Haplodrassus dalmatensis</i> (L. Koch, 1866)	1			1			2	1		1				
<i>*Leptopilos memorialis</i> (Spassky, 1940)		1												
<i>*Marinarozelotes adriaticus</i> (Caporiacco, 1951)					1		1			1				
<i>M. cumensis</i> (Ponomarev, 1979)						1								3
<i>*M. malkini</i> (Platnick et Murphy, 1984)		2		3	5		1	1			1		1	
<i>M. manytchensis</i> (Ponomarev et Tsvetkov, 2006)								2						
<i>Micaria bosmansii</i> Kovblyuk et Nadolny, 2008	1													
<i>M. coarctata</i> (Lucas, 1846)				4										
<i>*M. lenzi</i> Bösenberg, 1899														1
<i>M. rossica</i> Thorell, 1875		1	1	1			5	1						
<i>*Nomisia exornata</i> (C. L. Koch, 1839)				2			2	6			6			
<i>*Phaeoedus braccatus</i> (L. Koch, 1866)		1												
<i>Talanites strandi</i> Spassky, 1940				3			1					2		
<i>Turkozolotes kazachstanicus</i> (Ponomarev et Tsvetkov, 2006)										2				
<i>Zelotes atrocaeruleus</i> (Simon, 1878)										1				
<i>*Z. eugenei</i> Kovblyuk, 2009					1					1				
<i>Z. prishutovae</i> Ponomarev et Tsvetkov, 2006										1		1		
<i>*Z. segrex</i> (Simon, 1878)	1	1		3			2	1						
Linyphiidae														
<i>*Oedothis retusus</i> (Westring, 1851)						1								
Liocranidae														
<i>*Agroeca cuprea</i> Menge, 1873										3				
<i>*Liocranoeca spasskyi</i> Ponomarev, 2007						1								
Lycosidae														
<i>Alopecosa cursor</i> (Hahn, 1831)				1										
<i>*A. kovblyuki</i> Nadolny et Ponomarev, 2012					2									
<i>Arctosa cinerea</i> (Fabricius, 1777)													27	
<i>A. leopardus</i> (Sundevall, 1833)						6							1	
<i>*Hogna radiata</i> (Latreille, 1817)				1										
<i>*Mustelica dimidiata</i> (Thorell, 1875)											13			1
<i>Pardosa luctinosa</i> Simon, 1876						26								
<i>P. pontica</i> (Thorell, 1875)			1			8				9				
<i>*Pirata piraticus</i> (Clerck, 1757)						4								
<i>Trochosa ruricola</i> (De Geer, 1778)													6	
Mimetidae														
<i>Ero koreana</i> Paik, 1967										1				
Miturgidae														
<i>*Zora spinimana</i> (Sundevall, 1833)					1									
Oxyopidae														
<i>Oxyopes heterophthalmus</i> (Latreille, 1804)	1			3					1					
<i>O. lineatus</i> Latreille, 1806				1				2	1	6				
Philodromidae														
<i>Rhysodromus histrio</i> (Latreille, 1819)		3		1										
<i>*Thanatus arenarius</i> L. Koch, 1872										2				
<i>Th. atratus</i> Simon, 1875	1	1		9			3							
<i>Th. mongolicus</i> (Schenkel, 1936)						1								
<i>Th. vulgaris</i> Simon, 1870				7		2	5	11			2			1
<i>Tibellus oblongus</i> (Walckenaer, 1802)											2			
Salticidae														
<i>*Attulus ammophilus</i> (Thorell, 1875)											1		1	
<i>A. zimmermanni</i> (Simon, 1877)									2					
<i>Euophrys frontalis</i> (Walckenaer, 1802)							1							
<i>Heliophanus</i> sp. juv.									1		2			
<i>*Marpissa radiata</i> (Grube, 1859)														1
<i>*Pellenes seriatus</i> (Thorell, 1875)							1							
<i>Pseudomogrus vittatus</i> (Thorell, 1875)											9			4

Продовження табл. 2

Види	Ділянки і біотопи													
	Шелюги			Давидівка			Нове		Сивашик		Приморські коси			
	ст1	ст2	сол	ст3	лука	сол	пер	сол	ст1	сол	ст2	лука	сол	пл
Theridiidae														
* <i>Episinus truncatus</i> Latreille, 1809					1									
Thomisidae														
<i>Bassanioides caperatus</i> (Simon, 1875)		1					3	1						
<i>Heriaeus horridus</i> Tystshenko, 1965				1		1	1	15						
* <i>Ozyptila pullata</i> (Thorell, 1875)										4				
* <i>O. scabricula</i> (Westring, 1851)							1							
<i>Runcinia grammica</i> (C. L. Koch, 1837)	1			2										
<i>Spiracme striatipes</i> (L. Koch, 1870)									1					
* <i>Xysticus acerbus</i> Thorell, 1872				2	1									
<i>X. kochi</i> Thorell, 1872		1		2	1									
Titanoecidae														
* <i>Nurscia albomaculata</i> (Lucas, 1846)				2				2					5	
* <i>N. albosignata</i> Simon, 1874				12			4							
* <i>Titanoeca spominima</i> (Taczanowski, 1866)			1											
Uloboridae														
<i>Uloborus walckenaerius</i> Latreille, 1806	1			1					2					
Zodariidae														
<i>Zodarion morosum</i> Denis, 1935												2		
* <i>Z. thoni</i> Nosek, 1905	4	2							11	7				
Усього особин	19	36	48	91	27	106	37	54	22	44	44	14	69	10
Усього видів у біотопі	12	15	6	30	15	14	17	13	9	16	12	4	10	4
Усього видів на ділянці		29			50		21		22			23		

Примітки: Умовні позначки біотопів див. табл. 1. * — вид уперше наводиться для Запорізької області.

Результати та обговорення. За результатами наших досліджень у Приазовському НПП було зареєстровано 85 видів павуків із 18 родин. Через те, що основна частина павуків була зібрана ґрунтовими пастками, у зборах переважали герпетобіонти (54 види), а серед них 30 видів (35,3 % усього видового складу) належали до родини Gnaphosidae. Наступна за видовим багатством родина Lycosidae поступалася їй утрічі (10 видів, 11,8 %). Велике різноманіття Gnaphosidae є характерним для півдня степової зони, але зазвичай різниця з Lycosidae є не настільки значною (Polchaninova, 2021). Можливо, у парку така диспропорція пояснюється великою кількістю біотопів на засолених ґрунтах, де частка Gnaphosidae підвищується: типчачково-ковилловий і піщаний степ — 32–33 % видів у біотопі, піщано-черепашковий степ, солонкувата лука і солонці — 43–50 %.

Найбільше видів павуків знайдено на ділянці Давидівка (50 видів у трьох біотопах), а найменше — у Новому і Сивашику (21–22 види у двох біотопах). Коси також виявилися бідними (23 види у п'ятьох біотопах на двох ділянках). У Шелюгах і Давидівці співвідношення видів у степу і на солончаку було 2:1, але на інших ділянках такої закономірності не визначено, і кількість видів була або близькою, або значно перевищувала на солончаку (Сивашик). Чисельність павуків була всюди вищою на солончаках, особливо у Давидівці завдяки великій кількості *Gnaphosa ukrainica* та *Pardosa luctinosa* (табл. 2). Тільки чотири види були широко розповсюдженими у парку. *Drassodes lapidosus* траплявся на всіх ділянках, *Civizelotes caucasicus* і *Marynarozelotes malkini* були відсутні у Сивашику, а *Haplodrassus dalmatensis* — на косах. Якщо виключити поодинокі знахідки, то найбільшою специфічністю вирізнялася Давидівка: тільки тут були знайдені *Gnaphosa cumensis*, *G. steppica*, *Micaria coarctata* та *Pardosa luctinosa*. Види *Agroeca cuprea* й *Ozyptila pullata* потрапили у пастки тільки у Сивашику, *Arctosa cinerea*, *Mustelicoso dimidiata* та *Trochosa ruricola* — на Федотовій косі, а *Gnaphosa leporina* та *Pseudomogrus vittatus* — на обох косах (табл. 2). Ці види, крім *M. coarctata*, не є рідкісними, але у парку вони траплялися локально, що може бути пов'язано з відносною ізольованістю біотопів. Про ізольованість також свідчить наявність галофільних видів. Солончаки були досліджені на всіх ділянках, проте *Devade tenella* та *Gnaphosa ukrainica* були наявні тільки у Давидівці та Шелюгах, *Pardosa luctinosa* — у Давидівці, а *Turkozolotes kazachstanicus* — у Сивашику.

П'ятнадцять видів із наших зборів уже були опублікованими як нові: три — для України, шість — для Лівобережної України, і шість — для Запорізької області (Polchaninova et al., 2021). Теперішня публікація додає ще 34 нові для області види (табл. 2). Така велика кількість нових видів свідчить, з одного боку, про недостатню вивченість території, а з іншого — про цінні біотопно-ландшафтні комплекси, які надають прихисток як широко розповсюдженим, так і рідкісним видам. Серед них види,

для яких південь України у межах Херсонської, Запорізької областей та/або Криму є західною межею ареалу: давньосередземноморські, здебільшого степові-напівпустельні *Devade tenella*, *Gnaphosa cumensis*, *G. saurica*, *G. steppica*, *G. ukrainica*, *Heriaeus horridus*, *Turkozolotes kazachstanicus*, *Thanatus mongolicus*, понто-казахстанські степові *Marinarozelotes manytchensis*, *Talanites strandi* та понтійський *Dysdera ukrainensis*. А також види з різними ареалами, північна межа розповсюдження яких проходить Північним Причорномор'ям і Приазов'ям: циркумпонтійські *Drassyllus crimeaensis*, *Zelotes prishutovae*, *Zodarion morosum*, середземноморський *Bassaniodes caperatus*, понто-каспійський *Pardosa pontica*, балкансько-понто-каспійський *Marinarozelotes cumensis*, причорноморсько-центральноазіатський *Nurscia albosignata*, давньосередземноморські *Nomisia exornata*, *Pardosa luctinosa*, і транспалеарктичний *Micaria coarctata*. Усі вони мають мозаїчне розповсюдження у межах ареалу, і, хоча в деяких біотопах вони можуть бути численними, їхні місцеперебування, перш за все через ізольованість, потребують охорони.

Серед рідкісних видів півдня та південного сходу України слід зазначити *Gnaphosa cumensis*, *G. saurica*, *Marinarozelotes cumensis*, *M. manytchensis*, *Leptopilos memorialis*, *Turkozolotes kazachstanicus* та *Thanatus mongolicus*, які знайдено у парку тільки на солончаках, *Zelotes prishutovae* — на солончаку та солонкуватому лузі, *Heriaeus horridus* — переважно на солончаку, але є поодинокі знахідки на перелозі та у піщаному степу, *Gnaphosa steppica*, *Micaria coarctata*, *Nurscia albosignata* — у степу, *Talanites strandi* — у степу і на луці, *Bassaniodes caperatus* — у степу і один екземпляр на солончаку, *Zodarion morosum* — на луці. Таким чином, 10 із 15 рідкісних видів павуків парку траплялися виключно або переважно на солонцях.

Цікаво зазначити зміну біотопної преференції деяких видів у межах ареалу. *Leptopilos memorialis* у Криму знайдений у різнотравному, петрофітному степу та рідколіссях (Ковблюк и др., 2016), у підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу України — тільки на гранітних або вапнякових відслоненнях (Polchaninova, Prokopenko, 2013), тому його поява на солончаку у парку була дещо несподіваною. Але далі на схід у південній частині Східноєвропейської рівнини цей вид трапляється у різних трав'яних біотопах, від лучно-степових до напівпустельних і засолених (Kovblyuk, Nadolny, 2010). Також у різних трав'яних біотопах у пониззі Дону розповсюджений *Zelotes prishutovae* (Polchaninova et al., 2021), який у парку трапився нам тільки на солончаку і солонкуватій луці, тобто, його екологічна валентність на західній межі ареалу звужується. *Heriaeus horridus* у Херсонській області траплявся у великій кількості на лесових відслоненнях з розрідженою рослинністю та, поодинокі, на дні балки з густою рослинністю (Iosypchuk, 2023; Polchaninova et al., 2021), що відрізняється від біотопів наших знахідок. Проте, і в Херсонській області він був розповсюджений локально.

Ми проаналізували список видів павуків, що базується на зборах 1977–1978 рр. на узбережжі Молочного лиману (Леготай та ін., 2012). Обстежено ділянки з галофільною, рудеральною та степовою рослинністю, штучний ліс, який не входить до території парку (Алтагирський заказник), і острів у лимані, (Леготай та ін., 2012). У статті вказано п'ять видів роду *Larinioides*. Запис *L. sclopetarius* (Clerck, 1757) викликає сумніви, тому що цей вид трапляється зазвичай на скелях, стінах будівель та інших споруд, часто над водою, за що отримав назву «мостовий павук». Усі попередні знахідки *L. cornutus* (Clerck, 1757) з півдня Лівобережної України виявилися *L. suspicax*. Останній теж зазначений для лісу, але, за нашими даними, він поширений саме в усіх трав'яних біотопах помірної та підвищеної вологості. Ми виключили перші два види з фауни парку як такі, що потребують підтвердження. *Zelotes apricorum* (L. Koch, 1876) і *Z. subterraneus* (C. L. Koch, 1833) у дослідженому регіоні не трапляються, тут є близький вид — *Z. fuscus* (Thorell, 1875). *Evarcha laetabunda* (C. L. Koch, 1846) потребує підтвердження, цей вид у степовій зоні України реєструється на півночі, а на півдні його замінює *E. michailovi* Logunov, 1992. *Pellenes tripunctatus* (Walckenaer, 1802) — це, найскоріше, помилкове визначення *P. seriatus*. Саме останній вид є характерним для південних степів і напівпустель Східноєвропейської рівнини, а *P. tripunctatus* трапляється північніше. Таким чином, з урахуванням цих зауважень, для Приазовського НПП наразі відомо 109 видів павуків (85 у власній колекції та 24 — за літературними даними), а для суміжного Алтагирського заказника — 49 видів. Безсумнівно, ця цифра далека від реальної, проте, навіть такі обмежені відомості можуть слугувати порівняльною базою для післявоєнних досліджень.

Висновки. За результатами аналізу літературних і власних даних авторів на території Приазовського національного природного парку зареєстровано 109 видів павуків, у Запорізької області — 188, з яких 34 наводяться уперше для фауни області. Аранеофауна парку багата на рідкісні види (20 видів, 18,3 % фауни), що мають мозаїчне розповсюдження як у межах парку, так і у Північному Приазов'ї. Вісім рідкісних видів трапляються на солончаках, чотири види — у степу, чотири — в обох біотопах, два — на луках і два — у степу і на луках. Це свідчить про природоохоронну цінність усієї дослідженої території та необхідність її подальшого збереження.

Подяки. Автори висловлюють подяку науковій співробітниці парку Галині Микитинець за організацію експедиції та допомогу у зборі матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Ковблюк, Н. М., Гнелица, В. А., Надольный, А. А., Кастрьгина, З. А., Кукушкин, О. В. 2016.** Пауки (Arachnida: Aranei) Карадагского природного заповедника (Крым). *Экосистемы*, **3**, 3–288. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=26607571>.
- Леготай, М. В., Воловник, С. В., Євтушенко, К. В. 2012.** Павуки (Aranei) узбережжя Молочного лиману (Запорізька область, країна). *Український ентомологічний журнал*, **5**(2), 49–55.
- Iosypchuk, A. M. 2023.** Materials to the spider fauna (Araneae) of the steppe gullies of the lower Dnipro valley. *The Kharkov Entomological Society Gazette*, **31**(2), 26–38. DOI: <https://doi.org/10.36016/KhESG-2023-31-2-3>.
- Kovblyuk, M. M., Nadolny, A. A. 2010.** *Cryptodrassus hungaricus* and *Leptodrassex memorialis* from Crimea (Aranei: Gnaphosidae). *Arthropoda Selecta*, **19**(3), 189–197. DOI: <https://doi.org/10.15298/arthsel.19.3.06>.
- Nentwig, W., Blick, T., Bosmans, R., Gloor, D., Hänggi, A., Kropf, C. 2023.** *Spiders of Europe*. Version 05.2024. URL: <https://www.araneae.nmbe.ch>. [Accessed: May 10, 2024]. DOI: <https://doi.org/10.24436/1>.
- Polchaninova, N. 2021.** Spiders (Arachnida: Araneae) in dry grasslands of south Ukraine: a case study of Yelanetskyi Steppe Natural Reserve. *Arachnologische Mitteilungen*, **61**(1), 27–35. DOI: <https://doi.org/10.30963/aramit6105>.
- Polchaninova, N. Yu., Prokopenko, E. V. 2013.** Catalogue of the spiders (Arachnida, Aranei) of Left-Bank Ukraine. *Arthropoda Selecta*, Supplement, **2**, 1–268. URL: https://kmkjournals.com/journals/AS/AS_Index_Volumes/AS_Suppl/Add2_Polch_Prokop.
- Polchaninova, N. Yu., Prokopenko, E. V. 2019.** An updated checklist of spiders (Arachnida: Araneae) of Left-Bank Ukraine. *Arachnologische Mitteilungen*, **57**(1), 60–64. DOI: <https://doi.org/10.30963/aramit5711>.
- Polchaninova, N., Gnelitsa, V., Terekhova, V., Iosypchuk, A. 2021a.** New and rare spider species (Arachnida, Araneae) from Ukraine. *Zoodiversity*, **55**(2), 95–112. DOI: <https://doi.org/10.15407/zoo2021.02.095>.
- World Spider Catalog. 2024.** *World Spider Catalog*. Version 25.0. Natural History Museum, Bern. URL: <http://wsc.nmbe.ch>. [Accessed: April 29, 2024]. DOI: <https://doi.org/10.24436/2>.

V. N. Karazin Kharkiv National University,
Kherson State University